

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
Факультет адвокатури та антикорупційної діяльності
Кафедра організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури

АДВОКАТУРА: МИНУЛЕ, СУЧАСНІСТЬ ТА МАЙБУТНЄ

**МАТЕРІАЛИ
XV Міжнародної
науково-практичної конференції**

*14 листопада 2025 року,
м. Одеса*

Одеса
«Юридична література»
2025

УДК 347.965(477)(063)
А288

Редакційна колегія:

Н. М. Бакаянова (голова), завідувачка кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури;
С. К. Костенко, професор;
І. О. Кісліцина, доцент;
М. О. Кравченко, доцент;
О. Г. Свіда, доцент;
П. М. Синицин, доцент;
О. О. Храпенко, доцент;
Л. П. Нестерчук, старший викладач;
Р. Р. Щербатий, асистент

Рекомендовано до друку вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія» (протокол № 3 від 15 жовтня 2025 р.)

Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 14 листопада 2025 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.), І. О. Кісліцина, М. О. Кравченко [та ін.]. — Одеса : Юридична література, 2025. — 664 с.

ISBN 978—966—419—456—0

У збірнику містяться матеріали доповідей XV Міжнародної науково-практичної конференції «Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє», яка відбулася 14 листопада 2025 р. у Національному університеті «Одеська юридична академія». Доповіді учасників присвячені актуальним питанням адвокатури і здійснення адвокатської діяльності в Україні, історії адвокатури, діяльності Національної асоціації адвокатів України, проблемам і перспективам розвитку адвокатського самоврядування, правилам адвокатської етики та юридичній відповідальності адвокатів, зарубіжному і міжнародному досвіду організації та діяльності адвокатури.

УДК 347.965(477)(063)

Відповідальність за зміст та достовірність поданого матеріалу несуть учасники конференції, їхні наукові керівники та рецензенти, які рекомендували ці матеріали до друку.

ISBN 978—966—419—456—0

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2025

РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАВДАНЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ АДВОКАТІВ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ АДВОКАТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Джабурія О. О.

в. о. Голови Ради адвокатів Одеської області,
адвокат, керуючий партнер Адвокатського об'єднання
«Адвокатська фірма «Собраніє», доктор філософії в галузі права

ОСНОВНІ ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ РАДИ АДВОКАТІВ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

XV Міжнародна науково-практична конференція «Адвокатура: історія, сучасність та майбутнє» відбувається в умовах війни — безпрецедентного випробування для сучасного українського суспільства. Попри всі труднощі та небезпеку, наше плідне партнерство з Національним університетом «Одеська юридична академія» залишається стабільним та непохитним, війна не змогла перервати міцний зв'язок між наукою і практикою: ми продовжуємо взаємодію між адвокатами і науковцями, викладачами, здобувачами вищої освіти-майбутніми правниками.

Під час зустрічей зі студентами Національного університету «Одеська юридична академія» в Раді адвокатів Одеської області їм надається можливість познайомитися зсередини з роботою органу адвокатського самоврядування. Постійний діалог між поколіннями юристів, плідна співпраця з професорсько-викладацьким складом Університету є важливою умовою подальшого удосконалення діяльності адвокатури, запорукою розвитку правової системи навіть у найскладніші часи.

Сьогодні мені хотілося б окреслити як наші здобутки, так і серйозні виклики, з якими стикається адвокатура Одеської області на сучасному етапі. Війна внесла кардинальні зміни в усі сфери діяльності нашої держави, у життя суспільства, і адвокатура не стала винятком. Навпаки, адвокати відчували додаткове навантаження та відповідальність за захист прав громадян саме в той момент, коли ці права найбільш вразливі.

Через правові обмеження воєнного стану проведення повноформатних звітних конференцій адвокатів наразі неможливе. У зв'язку з цим, щорічна конференція з питань адвокатури під час війни стала

тим майданчиком, де можна поділитися статистичними показниками, конкретними цифрами та зазначити факти, які найкраще ілюструють масштаб та характер діяльності Ради адвокатів Одеської області у цей надзвичайно складний період.

Станом на 30 жовтня 2025 року в Одеській області зареєстровані 5248 адвокатів (при загальній кількості адвокатів в Україні — 72077 осіб), з яких 3602 — здійснюють адвокатську діяльність, 1646 — зупинили право на заняття адвокатською діяльністю.

В Одеській області станом на 1 листопада 2025 року 173 осіб пройшли стажування. З початку 2025 року Рада адвокатів Одеської області привела до присяги 193 адвокати та видала їм свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю.

У 2025 році Радою адвокатів Одеської області проведено 21 захід з підвищення професійного рівня адвокатів обсягом 56 годин, 6 з яких — з Правил адвокатської етики.

За ініціативою адвокатів Одещини у 2025 році при Раді адвокатів Одеської області створено 2 нових комітети: комітет з питань банкрутства та комітет з спортивного права. Наразі загальна кількість комітетів при Раді адвокатів Одеської області — 22.

Одним з найважливіших напрямків діяльності Ради адвокатів Одеської області є питання, пов'язані з захистом професійних прав адвокатів. Сьогодні в Україні ми опинилися в ситуації, коли мовчати про права адвокатів, про гарантії їхньої професійної діяльності та про тривожну динаміку їх систематичного порушення — означало б зрадити нашу професію.

Конституція України чітко визначає функцію адвокатури з надання професійної правничої допомоги, видами якої є, у тому числі, забезпечення судового представництва та захист від кримінального обвинувачення. Навіть в умовах воєнного стану адвокатура не відступає від свого конституційного завдання — ми продовжуємо захищати законні права та інтереси громадян, зокрема й тих, хто потрапив під мобілізаційні заходи.

Варто зазначити, що ми спостерігаємо загрозливу тенденцію щодо професійної діяльності адвокатів: на тлі непопулярних мобілізаційних кампаній окремі посадові особи ТЦК та СП, а також представники правоохоронних органів систематично перевищують свої повноваження. Їхні дії нерідко переростають у грубе ігнорування закону та неприпустиме порушення базових прав і свобод людини, що завдає серйозної шкоди репутації держави як правової.

Особливо тривожним є поширення практики, коли працівники ТЦК та СП цілеспрямовано перешкоджають адвокатам у наданні правничої допомоги мобілізованим громадянам. Це прямо порушує конституційне право людини на професійну правничу допомогу, яке

встановлено ст. 59 Основного Закону, а також підриває законодавчо закріплені гарантії адвокатської діяльності.

До регіональних рад адвокатів по всій Україні надходить лавина скарг від адвокатів, які повідомляють про системні порушення з боку співробітників ТЦК та СП: втручання у професійну діяльність, фізичне насильство щодо захисників, незаконне обмеження свободи, примусове вилучення особистих речей, включно з носіями інформації, що містять адвокатську таємницю. Усе це відбувається саме в момент виконання адвокатами своїх професійних обов'язків.

Слід звернути увагу й на посилення тиску на адвокатів під час здійснення ними захисту клієнтів з боку правоохоронних органів. Ми фіксуємо системні спроби перешкодити доступу адвоката до підзахисного, втручання у вибір і реалізацію правової позиції, а також створення штучних перешкод у процесуальній діяльності. Варто зазначити, що ще більш небезпечними є прояви фізичного насильства щодо адвокатів, проведення обшуків та вилучення документів і носіїв інформації, які містять адвокатську таємницю. Окремі випадки переростають у відвертий примус і залякування, що підриває конституційні гарантії у сфері прав і свобод людини.

Захист професійних прав адвокатів є одним з основних завдань Ради адвокатів Одеської області. У цьому контексті необхідно відзначити ефективну діяльність Комітету захисту професійних прав адвокатів та реалізацію гарантій адвокатської діяльності (далі — Комітет) як спеціально створеного робочого органу у структурі Ради адвокатів Одеської області.

За 10 місяців 2025 року члени Комітету⁴⁸ разів виїжджали на обшуки, які проводились в приміщеннях, де працюють або мешкають адвокати [1]. Це на 30 відсотків більше, ніж за відповідний період попереднього року.

Паралельно зросла й кількість скарг від адвокатів на ігнорування з боку посадових осіб адвокатських запитів. За 10 місяців поточного року Рада адвокатів Одеської області опрацювала 66 таких звернень, причому 12 заяв стосується відмов у наданні інформації з боку підрозділів ТЦК та СП [1].

Оскільки чинне законодавство не дозволяє застосовувати адміністративні штрафи до військовослужбовців, які можуть нести виключно дисциплінарну відповідальність, Рада адвокатів Одеської області системно подає скарги на бездіяльність посадових осіб ТЦК і наполягає на проведенні службових розслідувань.

Протягом 2025 року до Ради адвокатів Одеської області та, відповідно, до Комітету надійшло 10 заяв про порушення професійних прав адвокатів, за результатами розгляду яких, було направлено різноманітні звернення до відповідних правоохоронних органів [1].

З огляду на вищесказане, доцільно проаналізувати три найцікавіші справи про порушення прав адвокатів.

Кейс адвоката Руслана Чернолуцького. В вересні 2025 року до Ради адвокатів Одеської області звернувся адвокат Р. Чернолуцький, який заявив про грубі порушення його прав співробітниками Служби безпеки України. Так, порушення гарантій адвокатської діяльності під час обшуку полягали, насамперед, в ототожненні адвоката з його клієнтом: підставою для обшуку, фактично, був сам факт надання правничої допомоги у цивільній справі громадянину Х., що суперечить прямій забороні ототожнювати адвоката з клієнтом, встановлений пунктом 16 частини 1 статті 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Під час обшуку було вилучено телефон і планшет адвоката, що є носіями адвокатської таємниці, їх огляд був здійснений слідчим на власний розсуд, із вибіркоvim допуском представників НААУ та адвокатів.

Такі дії нівелюють фундаментальний принцип адвокатської діяльності — принцип конфіденційності, та порушують гарантії адвокатської діяльності: заборону огляду, розголошення, витребування чи вилучення документів і носіїв, пов'язаних з адвокатською діяльністю, що передбачено пунктом 2 та пунктом 4 частини 1 статті 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»; заборону втручання у приватне спілкування адвоката з клієнтом, встановлену пунктом 9 частини 1 статті 23 зазначеного Закону; заборону будь-яких втручань і перешкод у здійсненні адвокатської діяльності, згідно з пунктом 1 частини 1 статті 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

Під час допиту адвоката Р. Чернолуцького як свідка слідчі СБУ ігнорували його спеціальний статус адвоката та намагалися отримати від нього інформацію, що становить адвокатську таємницю, зокрема відомості про інших клієнтів і зміст професійного листування. Перед початком і у ході допиту адвоката відводили для «неформальних» бесід без присутності його захисників, під час яких слідчі намагалися схилити його до надання конкретних свідчень щодо підозрюваного та інших клієнтів, маніпулюючи можливістю швидкого повернення вилученого майна. Вказані дії є прямим порушенням заборони вимагати від адвоката надання відомостей, що становлять адвокатську таємницю, а також заборони втручання в правову позицію адвоката та заборони притягати до відповідальності або погрожувати застосуванням відповідальності у зв'язку із здійсненням адвокатської діяльності, встановленими п.п. 2, 11, 14 частини 1 статті 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

Окремим грубим порушенням, допущеним стосовно адвоката, є невиконання ухвали Печерського районного суду міста Києва від 03.09.2025 року, яка містила пряму заборону на вилучення грошових

коштів: попри цю заборону та надані адвокатом податкові декларації, що підтверджували законне походження коштів, слідчий К. самовільно вилучив задекларовані грошові кошти без належного обґрунтування їх зв'язку з кримінальним провадженням.

Реагуючи на заяву адвоката Р. Чернулицького, Рада адвокатів Одеської області звернулася до Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності зі зверненням про порушення працівниками правоохоронних органів прав адвоката та гарантій адвокатської діяльності.

Кейс адвоката Андрія Смирнова. В червні 2025 року до Ради адвокатів Одеської області звернувся адвокат А. Смирнов із заявою про порушення його професійних прав та застосування до нього фізичного насильства з боку поліцейських під час надання адвокатом правничої допомоги клієнту. Так, адвокат прибув на місце за викликом свого клієнта Я., який був заблокований поліцією разом з немовлям. Співробітник поліції Ч. намагався припинити спілкування з клієнтом протягом двох хвилин, висловлював погрози затримання, хапав адвоката за руки та відмовився пред'явити документи на законну вимогу. Незважаючи на неодноразові заяви про те, що він є адвокатом і виконує професійні обов'язки, А. Смирнова затримали без пояснення підстав, застосували фізичну силу, надягнули кайданки, супроводжуючи це зневажливими висловлюваннями про позбавлення «ліцензії», принижуючи його гідність.

У відділі поліції № 2 Одеського районного управління поліції № 1 порушення продовжилися: Ч. знову застосовував фізичну силу, штовхав, бив адвоката по грудній клітці, примушував сидіти. Адвокату прямо заборонили користуватися телефоном і звертатися за правничою допомогою. Безумовним порушенням було й невиконання обов'язку негайно повідомити Раду адвокатів Одеської області про затримання адвоката, як того вимагає пункт 12 частини 1 статті 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». При цьому співробітники поліції навмисно перешкоджали спробам адвоката здійснити такий дзвінок самостійно. Коли прибула бригада швидкої допомоги, у зв'язку з погіршенням фізичного стану адвоката, поліцейські не дозволили зняти кайданки навіть для вимірювання тиску. Наступного дня у адвоката А. Смирнова було діагностовано забій грудної клітки, гематому гомілки та синці на плечах.

Рада адвокатів Одеської області, реагуючи на чисельні порушення з боку працівників правоохоронних органів щодо адвоката Смирнова, звернулася с заявою про службове розслідування незаконних дій поліцейського та про притягнення його до відповідальності. В результаті співробітника поліції Ч. було притягнуто до дисциплінарної відповідальності.

Кейс адвоката Ольги Панченко. Справа Ольги Панченко викликала великий суспільний резонанс в юридичній спільноті та стала, нажаль, негативним прикладом чинення тиску на адвоката, який проявляє активну правову позицію під час захисту свого клієнта та демонструє відсутність можливості «домовлятися», не погоджується з тим, щоби ігнорувати інтереси клієнта та порушувати принцип пріоритету інтересів клієнта. Нажаль, адвокати, які добросовісно здійснюють свої професійні обов'язки, не застраховані від подібних ситуацій.

В квітні 2025 року Служба безпеки України в Одеській області провела обшук у володіннях адвоката, члена Комітету захисту професійних прав адвокатів та реалізації гарантій адвокатської діяльності О. Панченко. Одразу після обшуку адвоката О. Панченко було затримано в порядку 208 КПК України. Затримання адвоката Панченко Ольги Вікторівни відбулося в рамках кримінального провадження, де вона виступає захисником іншого адвоката.

Після затримання адвоката Рада адвокатів України під час позачергового засідання 16 квітня 2025 року ухвалила рішення про створення робочої групи, яка мала здійснювати моніторинг та контроль за ситуацією із затриманням адвоката О. Панченко. В той же день відбулося позачергове засідання Ради адвокатів Одеської області, на якому Рада висловила свою позицію щодо недопустимості тиску на адвоката та доручила в. о. Голови Ради адвокатів Одеської області О. Джабурії подати заяву про взяття адвоката Панченко О.В. на поруки.

Підтримати колегу в судовому засіданні прийшли більше 50-ти адвокатів Одеси. Але 17 квітня 2025 року ухвалою Приморського суду м. Одеси було обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою без права внесення застави стосовно адвоката Ольги Панченко.

25 квітня 2025 року Одеським апеляційним судом розглянуто апеляційні скарги сторони захисту на ухвалу слідчого судді Приморського районного суду м. Одеси та було частково задоволені апеляційні скарги сторони захисту, скасовано вищевказану ухвалу слідчого судді та постановлено нову ухвалу, якою частково задоволено клопотання слідчого УСБУ в Одеській області та застосовано до адвоката О. Панченко запобіжний захід у виді тримання під вартою з визначенням застави у розмірі 20 прожиткових мінімумів для працездатних осіб.

Наведені приклади демонструють, що захист професійних прав адвокатів сьогодні є не просто внутрішньокорпоративним питанням, а загрозливим показником наступу на демократичні засади функціонування правової держави. Коли адвокат стає об'єктом тиску, фізичного насильства чи кримінального переслідування за активну правову позицію, під загрозою опиняється конституційне право кожного громадянина на захист від обвинувачення та професійну правничу допомогу. У зв'язку з цим, Рада адвокатів Одеської області продо-

вжити докладати зусилля з відстоювання демократичних цінностей, захисту прав адвокатів, притягнення до відповідальності осіб, які допускають порушення гарантій адвокатської діяльності, визначаючи таку діяльність як важливу умову подальшого розвитку адвокатури і утвердження в Україні верховенства права.

Список використаної літератури

1. Дані діяльності Комітету захисту професійних прав адвокатів і реалізації гарантій адвокатської діяльності Ради адвокатів Одеської області за січень-жовтень 2025 р. *Матеріали Ради адвокатів Одеської області.*

Хотинська-Нор О. З.

завідувачка кафедри юстиції

Навчально-наукового інституту права

Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
докторка юридичних наук, професорка, заслужений юрист України

ДЕКЛАРУВАННЯ В СИСТЕМІ АДВОКАТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ: ФІКЦІЯ ЧИ НОРМА?

Підпунктом «в» пункту 2 частини першої статті 3 Закону України «Про запобігання корупції» (далі — Закон про запобігання корупції) передбачена конструкція, яка передбачає, що суб'єктами, на яких поширюється дія цього Закону, а отже і обов'язок подавати декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (далі — декларація), є «представники громадських об'єднань, наукових установ, навчальних закладів, експертів відповідної кваліфікації, інші особи, які входять до складу конкурсних та дисциплінарних комісій, утворених відповідно до Закону України «Про державну службу», Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування», інших законів (крім іноземців-нерезидентів, які входять до складу таких комісій), Громадської ради доброчесності, утвореної відповідно до Закону України «Про судоустрій і статус суддів», і при цьому не є особами, зазначеними у пункті 1, підпункті «а» пункту 2 частини першої цієї статті».

У розумінні НАЗК ця норма розповсюджується на членів Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури та членів дисциплінарних палат кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури, які ухвалюють рішення про дисциплінарну відповідальність стосовно адвокатів.

Але чи є для такої позиції органу контролю теоретичне та нормативне підґрунтя? Спробуємо розібратися, враховуючи різні аспекти.

Секція 2
ІСТОРИКО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ
ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТУРИ

Мінченко Р. М.

Допомога правова чи правнича: теоретична дискусія
та законодавство 307

Кравченко М. О.

Функціонування адвокатури в умовах воєнного стану як один
із етапів розвитку цього інституту 311

Бабенко В. А.

Діяльність адвокатури в умовах воєнного стану 313

Бикова С. А.

Деякі аспекти функціонування адвокатури в умовах воєнного
стану 315

Виходець О. О.

Становлення професійної адвокатури на українських землях
у добу Великого князівства Литовського 317

Желейко М. С., Повх Х. В.

Інститут представництва та захисту прав людини у суді
у Стародавньому Світі 320

Кіндеї Ю. О.

Роль адвокатури в умовах воєнного стану: виклики
та перспективи 322

Маркасова Л. В.

Здійснення адвокатської діяльності в умовах воєнного стану
в Україні 324

Собакар В. О., Ратнер Д. С.

Роль адвокатури з найдавніших часів по сьогодні 326

Секція 3
РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАВДАНЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
АДВОКАТІВ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ
АДВОКАТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Джабурія О. О.

Основні питання діяльності ради адвокатів Одеської області
на сучасному етапі 329